

Frequently Asked Questions (FAQ) bij de Werkwijze Monitoring

Versie 20052014

Bij het gebruik van de *Werkwijze Monitoring en Beoordeling Natuurkwaliteit Natuurnetwerk – Natura 2000/PAS* kunnen verschillende vragen rijzen. Dit FAQ-document beantwoordt de vragen die wij hebben ontvangen en geeft ook enkele verduidelijkingen van de handleiding.

Voor verdere vragen rondom de werkwijze monitoring of onderdelen hiervan, zoals de Procesindicatoren kunt u terecht bij de Helpdesk Monitoring van BIJ12:
<http://www.portaalnatuurenlanschap.nl/> of email: helpdeskmonitoring@BIJ12.nl

Toepassing van de regeling

VRAAG	ANTWOORD
Er zijn twee versies van de kostentabel in omloop. Welke moet worden gebruikt?	Uitgangspunt is dat de meest recente versie van de kostentabel wordt gehanteerd. Hierin is een indexering verwerkt. Wanneer een provincie een oudere versie wenst te gebruiken, dient dit alleen in goed overleg met de beheerder plaats te vinden. De oude versies zijn namelijk niet geïndexeerd, de kosten waartegen werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd kunnen dus in werkelijkheid hoger zijn dan in de oude versie genoemd staat.
In de meest recente kostentabel lijken de berekende kosten voor flora in moerassen niet dekkend voor een kartering eens in de 6 jaar, klopt de frequentie wel?	Er is een fout in de tabel geslopen. De monitoringsfrequentie zoals in de handleiding en de bijlage kwaliteitsmaatlatten van de handleiding is correct. Flora in moerassen dient eens in de 6 jaar te worden beoordeeld en gemonitord.
Opdrachtverlening. Mag de monitoring als opdracht aan de terreinbeheerder in kwestie worden verstrekt en/of mag de monitoring als subsidie worden verleend?	NOG IN TE VULLEN!!!!!!!
Er is een discrepantie gesignaleerd in de SNL documenten. In 'Werkwijze Monitoring ...' is te zien dat de florakartering in het type N05.01 Moeras verplicht is (3.1). Echter, in 'bijlagen deel 2' is te zien dat ze uit de normkosten zijn gehaald (19.3).	Florakartering in moerassen is altijd onderdeel van de monitoring geweest. Mogelijk dat de discussie rond de "grote saai" moerassen voor verwarring gezorgd heeft. Afgesproken is dat indien provincie en TBO het eens kunnen worden over het niet monitoren van een soortgroep, deze niet hoeft. Dit heeft alleen wel gevolgen voor de monitoringsscore voor moerassen, omdat dan elementen ontbreken. Volgens mij zou moeras er dus gewoon in moeten zitten (wat ook wel logisch is, want er worden ook vegetaties gekarteerd). Van: Holtland, Jan [mailto:j.holtland@staatsbosbeheer.nl]: Dit was een herkende discrepantie eind vorig jaar. Ik stel voor om de normkosten tabel aan te passen, dus wel florakartering (conform opm Remko).

Vegetatiekartering/habitattypen

VRAAG	ANTWOORD
<p>Moet er een habitattypenkaart worden opgeleverd als bijproduct van een vegetatiekartering?</p>	<p>Nee. Het is niet de bedoeling dat er een habitattypenkaart wordt opgeleverd. Dit is ook niet in de begroting meegenomen. In de tekst over vegetatiekartering staat abusievelijk vermeld dat dit wel de bedoeling is. In een herziene versie van de Handleiding Monitoring zal dit worden gewijzigd.</p> <p>Provincies die om een vegetatiekartering vragen krijgen hierbij dus geen habitattypenkaart. Terreinbeheerders die een inschatting willen hebben van mogelijke wijzigingen in aanwezigheid van habitattypen staat het vrij om hun vegetatiekaart te bewerken of dit door een adviesbureau te laten doen. Aan de vertaling van vegetatietypen naar habitattypen hangen echter in veel gevallen “tenzij, mits, alleen indien”-bepalingen. Een 1-op-1-vertaling is daarom in veel gevallen niet meer dan een ruwe weergave van een habitattypenkaart.</p>

Abiotiek

VRAAG	ANTWOORD
<p>Moet ik voor de bepaling van de abiotiek harde metingen uitvoeren?</p>	<p>Het is mogelijk om harde metingen te doen om de abiotische kwaliteitsaspecten van het Natuurnetwerk in beeld te brengen. Omdat een (enigszins) dekkend beeld hiervan moeilijk te verkrijgen is en mogelijk vrij duur is in de uitvoering, is een alternatief voorhanden.</p> <p>Voor de gebieden waarvoor een vegetatiekartering is uitgevoerd conform de instructie, kan gebruik gemaakt worden van een programma dat de vegetatiekaart kan vertalen naar een kaart met standplaatscondities. Het programma heet ITERATIO, is ontwikkeld door Staatsbosbeheer en zal voor provinciaal gebruik beschikbaar komen. Het biedt een vlakdekkend (waar gekarteerd) beeld van de situatie en dient te worden uitgevoerd door personen met ecologische kennis om de resultaten te kunnen duiden.</p>

Procesindicatoren

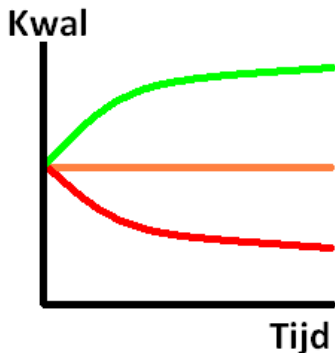
In het kader van de PAS (zie: <http://pas.natura2000.nl>) worden twee typen maatregelen getroffen: op landelijk en regionaal niveau zijn er generieke maatregelen om de stikstofdepositie te laten dalen. Daarnaast worden ook maatregelen getroffen die moeten helpen om de bedreigde habitattypen in de Natura 2000-gebieden in stand te houden of te herstellen, zoals bv. herstel van de waterhuishouding of mitigatie van de effecten van de ingevangen hoeveelheid stikstof. Hiervoor zijn herstelstrategieën opgesteld die vooral van belang zijn in gebieden waar voorlopig nog grote overschrijdingen van de ecologisch gewenste stikstofdepositie worden voorzien en waar nog een grote hoeveelheid stikstof in de bodem aanwezig is.

Het kan hierbij gaan om maatregelen rondom de habitattypen zelf, zoals maaien, plaggen of afgraven om de aanwezige stikstofvoorraad te verwijderen, of het plaatselijk aanpassen van de waterstand. De maatregelen kunnen ook betrekking hebben op een deel van het landschap waarbij het ecologisch samenhangend systeem wordt beïnvloed. Dit kan zowel binnen als buiten een Natura 2000-gebied plaatsvinden. De grondwaterkwaliteit in een waterintrekgebied kan bijvoorbeeld verbeterd worden, de regionale grondwaterstand verhoogd, of door ingrepen in het landschap wordt het verstuiven van zand bevorderd.

Om de meest effectieve maatregelen te kiezen, zijn per Natura 2000-gebied zogenaamde “gebiedsanalysen” opgesteld. Hiermee kan ook worden beoordeeld wat er landelijk gezien nodig is aan herstelmaatregelen, en of er dan inderdaad ontwikkelingsruimte vrij kan komen voor nieuwe economische bedrijvigheid. Een pakketje met herstelmaatregelen dat kan worden ingezet om een habitattype er bovenop te helpen wordt een herstelstrategie¹ genoemd.

VRAAG	ANTWOORD
Waar zijn Procesindicatoren voor bedoeld?	<p>Procesindicatoren worden gebruikt om een uitspraak te kunnen doen over de <u>kwaliteit van een habitattype</u>. Hier gaat het dan binnen de PAS om de <u>Stikstofgevoelige habitattypen</u>.</p> <p>De habitattypenkwaliteit is vooral <u>afhankelijk van de omgevingsfactoren</u>, die we willen <u>beïnvloeden met herstelmaatregelen</u>.</p> <p><u>Om niet te hoeven wachten</u> op een respons van het hele habitattype, waar soms meerdere jaren overheen gaan, gebruiken we <u>Procesindicatoren als "early warners"</u>.</p> <p>Procesindicatoren zeggen dus zowel iets over de algemene habitattypenkwaliteit, als over het succes van herstelmaatregelen (als die zijn genomen).</p>
Hoe werken Procesindicatoren en welke moet ik kiezen?	<p>Procesindicatoren zijn soorten waarvan door onderzoek is vastgesteld dat ze rechtstreeks gerelateerd zijn aan standplaatsfactoren zoals zuurgraad of vochttoestand, etc. Goed gekozen plantensoorten kunnen door hun toe- of afname processen als verdroging, verzuring en vermessing indiceren.</p> <p>Een procesindicator is dus indicatief voor een (abiotisch) proces. Afhankelijk van de landschapsecologische setting, de vraag die je hebt, de beschikbare (=aanwezige) soorten, zal de keuze voor een bepaalde soort dus elke keer anders zijn.</p> <p>Het selecteren van een geschikte procesindicator is dan ook een taak die uitgevoerd moet worden door iemand met goede ecologische kennis. Dat geldt ook voor de methode waarop de soort/soorten gevolgd moeten worden in de tijd (verschillende mogelijkheden staan beschreven in de Handleiding monitoring). Het betreft dus altijd maatwerk!</p>
Zijn Procesindicatoren gericht op stikstof?	<p>Niet direct – de Procesindicatoren geven inzicht in het veranderen van standplaatsfactoren zoals onder andere zuurgraad/baserverzadiging in de bodem of vochtgehalte. Ze zijn bedoeld om de effecten van herstelmaatregelen te volgen.</p> <p>Procesindicatoren kunnen wel inzicht geven in de mate van voedselrijkdom in een bodem, en die kan o.a. afhankelijk zijn van stikstofdepositie. Dat is dus een indirect verband.</p>
Is er een standaardset van Procesindicatoren en meetmethoden?	<p>Procesindicatoren zijn altijd gericht op een bepaalde vraag: specifiek voor de fysisch-geografische regio, het habitattype en de daar getroffen herstelmaatregel(en).</p> <p>Er moeten gericht plantensoorten en een specifieke monitoringsmethodiek worden gekozen die antwoord geven op de vraag: welk proces wordt gevolgd en hoe snel zijn de verwachte veranderingen?; maar ook: welke soorten komen al voor of zijn te</p>

¹ <http://pas.natura2000.nl/pages/herstelstrategieen-navigatie-2.aspx>

	<p>verwachten?</p> <p>Hierover is veel literatuur beschikbaar, maar er is geen standaardantwoord, er zal een deskundig ecooloog advies moeten geven.</p>
Wat als er geen Procesindicatoren zijn?	<p>Er zullen waarschijnlijk habitattypen zijn waarbij Procesindicatoren moeilijk te vinden zijn. Echter zelfs bij stuifzanden kan een criterium als "aanwezigheid van korstmossen" een mogelijkheid zijn. Denk eraan dat een procesindicator niet alleen een kwaliteitsoort die toeneemt hoeft te zijn, het kan ook een "probleemsoort" zijn die afneemt.</p> <p>Als er echt helemaal géén Procesindicatoren voorkomen zullen andere manieren moeten worden gevonden om iets over de kwaliteit van het desbetreffende habitatype te kunnen zeggen.</p>
Wat is de monitoringsfrequentie van Procesindicatoren?	<p>De afgesproken monitoringsfrequentie (elke 6 jaar een florakartering en elke 12 jaar een vegetatiekartering²) levert niet altijd snel genoeg de noodzakelijke informatie over de toestand van de Habitattypen en het effect van de maatregelen. Met name bij habitattypen die relatief snel reageren zijn bij een vegetatiekarteringsfrequentie van 1x per 12 jaar, één of meer tussentijdse indicaties van de toestand waardevol.</p> <p>Daarom is in het Monitoringsplan van de PAS³ afgesproken dat minimaal elke 3 jaar een weergave van de effecten van de maatregelen wordt gegeven. Dit kan dus worden ingevuld doordat Procesindicatoren worden gemonitord.</p>
Is rapportage verplicht?	Ja. De driejaarlijkse rapportage in het kader van de PAS maakt deel uit van de afgesproken monitoring.
Aan wie rapporteer ik?	Rapportage vindt plaats aan de desbetreffende Provinciale overheid.
Wat rapporteer ik en wat is het format?	<p>Procesindicatoren kunnen in principe 3 dingen doen: niets; vooruit gaan of achteruit gaan. Dat kan zijn in aantal en/of verspreiding door het gebied.</p> <p>De wijze waarop dat wordt geconstateerd hangt af van de gekozen meetmethode: bv. aantallen langs een lijn; aantallen vlakjes met soorten erin; vegetatie-opnamen; etc.</p> <p>De rapportage is een verschil ten opzichte van het eerdere opnamemoment. De vraag is dan uiteraard hoe het verschil te duiden. Soms duurt het enige tijd voordat een verandering optreedt, dus dan is "geen reactie" niet noodzakelijk een slechte reactie.</p> <p>Dus van tevoren afspreken welke sleutelmomenten en –gedrag worden verwacht en aanleiding kunnen zijn tot bijsturing. Bij beoordeling van de veranderingen is, net als bij de selectie van soorten en methoden, goede ecologische kennis vereist.</p>
Waar vind ik meer informatie over Procesindicatoren?	<p>In Bijlage II van de Werkwijze Monitoring en Beoordeling Natuurnetwerk – Natura 2000/PAS staat een uitgebreide uitleg:</p> <p>http://www.portaalnatuurenlanschap.nl/assets/BIJLAGEN-II-Monitoring-en-Beoordeling-05032014.pdf</p>

² <http://www.portaalnatuurenlanschap.nl/themas/monitoring-en-natuurkwaliteit/uitgangspunten-monitoring/>

³ <http://pas.natura2000.nl/files/20130205-def10-monitoringplanpas.pdf>

Overig

VRAAG	ANTWOORD
<p>Er is een afwijking tussen de tabel in de handleiding met te monitoren soortgroepen en de bijlage met te monitoren soorten per beheertype wat betreft sprinkhanen en krekels. Welke is juist?</p>	<p>De bijlage met te monitoren soorten per beheertype is correct. In de beheertypen 10.01 Nat schraalland en 10.02 Vochtig hooiland moeten wel sprinkhanen worden gemonitord</p>
<p>In de verslagen over Iteratio staat regelmatig genoemd dat de vegetatieopnamen volgens de Digitale standaard moeten worden opgeslagen: <i>“Vegetatieopnamen moeten volgens Digitale Standaard. Deze standaard staat ook genoemd in de Werkwijze Monitoring, nieuwe opnamen zijn volgens deze standaard (gegevensleveringsprotocollen zijn echter nog niet gereed). Oudere opnamen niet volgens Digitale Standaard kunnen worden omgezet door bureaus, Jan heeft format Digitale Standaard. Digitale Standaard heeft wel versiebeheer nodig.”</i> Wordt daarmee bedoeld in Turboveg? Of moet om Iteratio te kunnen gebruiken nog iets gebeuren in/met een andere Accesdatabase?</p>	<p>De "digitale standaard" is de (misschien wat ongelukkig gekozen) benaming van het Acces-vehikel waarin alle gegevens moeten worden opgeslagen. Het gaat om de data achter de ruimtelijke (GIS) informatie.</p> <p>Eigenlijk is de tekst niet helemaal scherp, want opnamen dienen in Turboveg te worden opgeslagen. In de digitale standaard staat dan de typologie-informatie achter de vlakken en staan de toevoegingen.</p> <p>De opnamen (uit Turboveg) kunnen ook aan de database worden gekoppeld, maar SBB doet dit zelf meestal niet. Het gaat er dus eigenlijk vooral om dat de karteringsinformatie en niet zozeer de opnamen volgens de digistandaard moeten worden opgeslagen.</p>
<p>Bijlage 14 - Natura 2000 Gebieden / NEM - soorten matrix</p>	<p>Bijlage 14 gaat over de <u>Typische soorten</u> per Natura 2000 gebied</p>
<p>Bijlage 2 - Kwalificerende soorten per beheertype incl. typische soorten per habitatype.</p>	<p>Tabel 2 in is in het grote Bijlagen II document (pdf) neutraal weergegeven, maar in de Exceltabel die kan worden gedownload zijn in rood de soorten aangegeven die NIET hoeven worden meegenomen in de reguliere monitoring, maar die worden gedekt door NEM.</p> <p>Ook vindt die monitoring plaats op 5x5 km hok niveau, en niet 1x1 km.</p>